

جنرل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

پرنسپل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

لاہور

Ketabton.com

پرنسپل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

۱۳۵۵

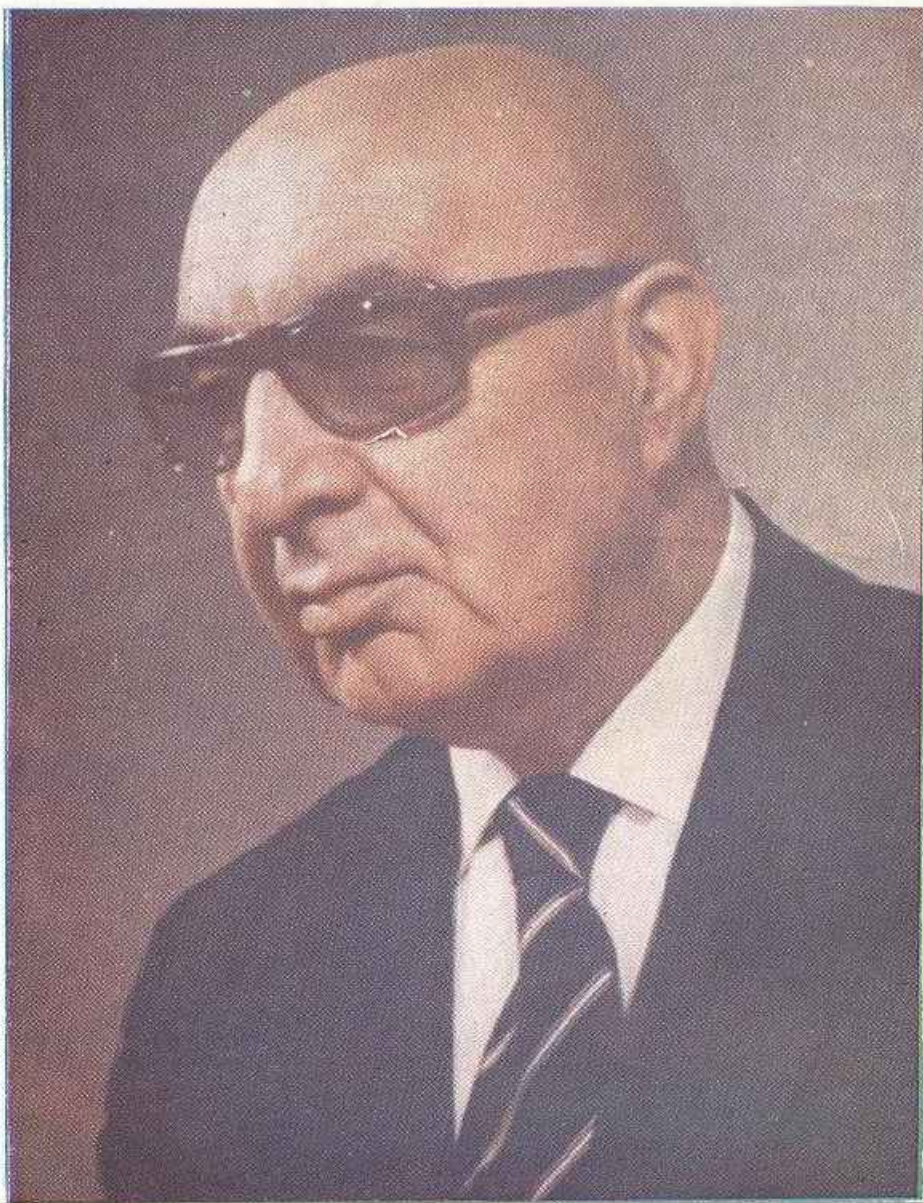
چتر نوال دکتور عبد الحکیم هلاکي

د پښتو ژبې د نوي نوي لاس
د پښتو ژبې د نوي نوي لاس

لارښود

پښتو ټولنه - د ټپو هني خانگه

مېستم: محمد شيرين سنگري
د پښتو ټولني دخپي و نوپل لړسي لړه "۲۱۷"

ښاغلی محمد داؤد د افغانستان د دولت رئیس او صدراعظم

پيشواؤن

د (گيلسي پښتو) فونوگرافى ترڅو وروسته ، پښتو ټولني تنظيم
 جى د (پښتو پښتو) فونوگرافى هم د چاپ دپاره تيار کړي . د دې دپاره
 جى لوستونکي په لفظ کې مشکلات ونه وښي لازمه د کمال شوه چې تلفظ په فونيمک
 تورو وليکل شو . د فونيمک phonemic تورو د ټاکلو دپاره پښتو ټولني د ژبو پوهانو
 او علمي موسسو ناسته بلنه ورکړه چې فونيمک توري تعين او ثبوت کړي .
 د تورو ټاکلو نه پس ، د ژبو پوهني لومړي مدير خير نوال د کورنۍ د حکم هلاکي ته
 وظيفه ورکړه کومه چې په دې باره کې يو تفصلي علمي سريزه وليکي .
 خو لکه چې د فونيمک تورو په باب علمي کميټې فيصله وروستې پر پرله کړي
 هيله چې د گړو د مخنيوي دپاره به هم لکه لال د دې پر لړۍ برکات وکړي .
 دا هم بايد وويل شي چې دغه لارښود لوازمو لکه د ميک اړخ لري . په لاسني تورو باندې
 د پښتو د ليک لارولو په برخه کې نوي د مخنيوي تفصلي تخنيکي او با نورو ملحوظاتو له مخې
 د دولت له خوا ځانگړې تنظيم وړ شوي او يا هم د پر لړۍ تنظيم کړي .

خير نوال احمد صديق
 د پښتو ټولني رئيس

الفهرست

عنوان

مخ

ل و م و ن و ب و ر خ ه

- ۱ - سریزه ۱
- ۲ - دینتورژنی منای سوچی فونیمیکه الفبی ۸
- ۳ - د فونیمیکه الفبی احتیاطی توری ۱۱
- ۴ - فونیمیکه الفبی اودخیلی عزنی کلمبی ۱۳
- ۵ - دینتورژنی بشیره فونیمیکه الفبی ۲۲

د و ه و ه و ر خ ه

- ۶ - دکوهستان شفق (بینوا) ۲۷
- ۷ - لندها ۳۳
- ۸ - خومره به سنه وی (الفت) ۳۵
- ۹ - لندها ۳۸
- ۱۰ - سپونمی (بینوا) ۴۰
- ۱۱ - لندها ۴۴
- ۱۲ - ساقی (اجمل ختک) ۴۶
- ۱۳ - سپونمی (لایق) ۴۸
- ۱۴ - محشر (عبدالباری جمالی) ۵۱

ديرينه

پښتو ژبې ښځينې خصوصيتونه داوسني معمول ليک
په مرسته په واقعي بڼه نه څرگندېږي. ددې
علت دادېچې :

(۱) د پښتو ژبې په اوسني ليک کې ځينې واوونه
د کامو په ځينو برخو کې کومې مشخصې علامې (گرافيمونه)
نه لري؛ لکه: د { ژړل } کلمه چې د پنځو فونيمونو
(ښځيزو واحدونو) / z - ə - r - ə - l / څخه جوړه ده،
خو په ليک کې يوازې په درو تورو { ژ - ر - ل } سره ليکله کېږي.

(۲) په اوسني ليک کې خو مختلف فونيمونه په يوه توري سره ليکل کېږي. د پښتو ژبې د بېلو بېلو فونيمونو (بنځيزو - واحدونو) لکه: /o/، /u/ او /w/ د پان په اوسني مروج ليک کې يوازې يو توري {و} سته. مثالوندي په لاندي کلمو کې ليدلای سئ:

کور - /kor/

سود - /sūr/

خوړک - /xwarak/

(۳) په مروج ليک کې د /a/ او /ə/ فونيمونو د پان په کلمو په پای کې راغلي وي، يوازي يوه علامه {ه} سته لکه:

زړه - /zrə/

زړه - /zara/

پسه - /psə/

شپه - /špa/

(۴) په اوسني ليک کې کله کله د يوه فونيم (بنځيز واحد) د څرگندولو د پان دوه توري ليکل کېږي. د مثال په ډول، د لم او په،

{ اوڙ } ، { اوڙ } ڪلهي چي په سرکي يڄا يوازي يوفونيم / 0
 دي خو په ليک کي دغه يوفونيم په دوو توڙو { ا + و } سره ليک
 کيڙي لکه :

اوبه - / obə /

اوڙه - / oꝛə /

اور - / oꝛ /

په همدې ډول د پښتو ژبي د فونيمونو (ن غيږ و واحدونو)
 او گلاخيمونو (توږو) ترمنځ پوره سمون نه ليدل کيږي. قلموس
 ليکونکو دغه د پښتو ژبي دن غونو اوليک ترمنځ بيلگي درک کړي ده
 نوځکه کونښن يڄا کړي چي په قاموسونو کي د پښتو لغتونو د لوستلو
 دپاره يو ډول سيستم غونډاکه کړي. محمدا گل مومند په خپل
 قاموس (پښتو سيند - ۱۳۱۶) کي دکامو د لوستلو دپاره
 د محفونو يو سيستم غونډاکه کړي چي په لاندې ډول ښودل کيږي:

اخيستل - (م، مک، سامع، سا، حرم، سائ) په ډول

ارزان - (مف، سا، مف، بل، سائ، سائ، سائ، سائ) په ډول

د پښتو قاموس ليکونکو بيا د پښتو سيند مرکب محفونو نه

لن ڀڄڻ سادو ڪري ڏي . پڙهڻي قاموس کي ڀڄڻي دڪاهو دلوستلو ڀڄڻ
 دداسي بسيطو توڙو ڀڄڻي ڪار ڀڄڻي جي هر توري ڀڄڻي دهغو
 حرڪتون نون ڏانهن ڀڄڻي ڪري ڀڄڻي اصلاً پڙهڻي ڀڄڻي ڀڄڻي معمول ڀڄڻي، لکڻ

ڪور (ض، ج، س)

ز ڙهه (س، ز، س)

ز ڙهه (ف، ف، س)

پڙهڻي لفظ ڀڄڻي دڪاهو دلوستلو ڀڄڻي د تلفظ ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي

سڀلا ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي
 حرڪتون ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي، لکڻ :

ايشول - (ا - ش - و - ل)

ابتدا - (ا - ب - ت - د)

پڙهڻي ڀڄڻي ڀڄڻي (قاموس) ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي
 دلوستلو ڀڄڻي ڀڄڻي داسي ترتيب ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي
 نام ڀڄڻي نه سو نومولائي . ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي
 دڪاهو دلوستلو ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي
 اوڪلهه ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي ڀڄڻي

ليکل سوي او حرکتونه یې بنوول سوي دي، لکه :
 انډول :- (انډ + وک)
 استوگن :- (آ + س + تو + گک + ن)
 او داسی نور...

دغه ډول د لوستلو یا د تلفظ د خرگند و لوستیستونه
 دیوې خوا د ډېر و لوستونکو د پاره مشکل او د بلي خوا د کلمو
 تلفظ نه افاده کوي ، بلکه یوازې د کلمو د تورو حرکتونه یا د
 کلمو توري اوسپلا بيز بېلوالی بڼي . دغه ډول سیستمونه
 د کلمو د نغیز جوړښت او ن غیز خصوصیت سره پوره سمون نه
 لري .
 دغه علت دی چې کله کله قاموس لیکونکي دستر و اشتباهاتو
 سره مخامخ سوي دي .

د پښتو ژبې په مروج لیک کې هغه کلمې چې په /a/ او
 /ɔ/ ختمیږي ، د واړه واو لوند په یوه توري { څ } سره لیکل کیږي
 خو ځینو قاموس لیکونکو دغه د واړه واو لوند چې د کلمو په پای کې
 راغلي وي د تلفظ د افادې په برخه کې ساکن بللی دي ،
 لکه :

زږه (س ز س)

زږه (ف ف س)

دغه { ه } علامه چې په پښتو کلمو کې راغلي ده ، ساکنه نه ده بلکه په لومړۍ کلمه کې د / ډ / او په دوهمه کلمه کې د / ا / دن غونډو څرگندونې یوه لیک نشه ده .

څرنگه چې دیوې خوا د پښتو ژبې دن غونډو اولیک تر منځ بېلتون موجود دی او د بلې خوا دغه ډول د تلفظ د افادې سیستمونه چې زموږ په قاموسونو کې مروج دي ، د کلمو پوره او سم تلفظ نه سي افاده کولای ، نو یوازې سه لاره به دا وي چې په پښتو قاموسونو کې د کلمو تلفظ په لاتیني تورو ولیکل سي .

په لاتیني تورو سه کېدای سي چې د پښتو کلمو سم تلفظ افاده سي .

څنگه چې اوس په پښتو ټولنه کې پر پښتو - انگلیسي قاموس کار کېږي ، نو د دې دپاره چې د پښتو لغتونو د تلفظ د څرگندولو دپاره د لاتیني تورو یو داسې سیستم غوره سي چې د یوې خوا بین المللی شهرت ولري او د بلې خوا په افغانستان کې

په ژبنيو تحقيقاتو کي زمونږ د پوهانو ترمنځ يو معيارى حيثيت
 غوره کړي، نو د عمل پر دېر شهر د دوشنبې په ورځ پېښتو
 ټولنه کي يوه علمي غونډه وسوه. دې غونډې ته د فونيميکي
 الفبي دتيا کلو دپاره دغه پوهان راغلي وو:

بناغلي پوټاند عبدالحى حبيبي

بناغلي پوټاند عبدالشکور شاد

بناغلي پوټاند حليم الهام

بناغلي عبدالرؤف بينوا

بناغلي پوټاند دکتور سيد بهاوالدين مجروح

بناغلي خټمر نوال محمد صديق روحي

بناغلي خټمر نوال دى عبدالله خدمتگار

بناغلي دکتور مجاور احمد زياد

بناغلي خټمر نوال دکتور سيد الشاه پولاد

بناغلي خټمر نوال دکتور دولت محمد

بناغلي عبدالجليل و جدى

بناغلي خټمر نوال دکتور عبدالحکيم هدايي

په دې غونډه کې د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې په برخه کې
 پوره بحث او غور و سو. وروسته له هراړخيزې شخړې، د -
 غونډې د ټولو گډون کوونکو د خول د پښتو ژبې د بڼو
 د افادې د پاره يو فونيمیک سيستم ومنل سوچي د لټه راوړل کېږي

د پښتو ژبې منلې سوې فونيمیکه الفبې

		د فونيمیک الفبې توري	معمول توري
<i>atal, sar, špa</i>	اتل، س، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ويار، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>Pašto</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تور	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>gor</i>	جور	<i>ɟ</i>	ج
<i>čākū</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دوشیمکی الفبی توری	معمول توری
<i>jāy</i>	حای	ج	خ
<i>coḵ</i>	شوگ	c	خ
<i>xor</i>	خود	x	خ
<i>dod</i>	دود	d	د
<i>der</i>	دپر	d	د
<i>rap</i>	رپ	r	ر
<i>rūnd</i>	روند	r	ر
<i>zor</i>	زور	z	ز
<i>žwənd</i>	ژوند	ž	ژ
<i>zağ</i>	زغ	z	ز
<i>samūn</i>	سمون	s	س
<i>šəl</i>	شل	š	ش
<i>šāğəlay</i>	شاغلی	š	ش
<i>ğamay</i>	غمی	ğ	غ
<i>kār</i>	کار	k	ک

		د فونیمیک الفبہی توری	معمول توری
<i>gad</i>	گد	g	گ
<i>lās</i>	لاس	l	ل
<i>mor</i>	مور	m	م
<i>nən</i>	نن	n	ن
<i>maṛṇa</i>	منہ	ṛ	ن
<i>wāde, žarawal</i>	وادہ، ژرول	w	و
<i>har, sahār</i>	ھر، سہار	h	ھ
<i>yor, melmastyā</i>	یور، مہلمستیا	y	ی
<i>saray</i>	سری	ay	ی
<i>hosay</i>	ھوسا	ay	ی
<i>wir</i> (آسی) <i>āsi</i> ایسی	ویر	i	ی
<i>ter, maste</i>	تہر، مستہ	e	ہ
<i>kor</i>	کور	o	و (مچھول)
<i>lūr</i> (گور) <i>gūru</i> گورو	لور	lā	و (مروف)
<i>sur</i>	سر (پہ مویقی کی)	u	پہنیں

۱۱

ebra

ibra	ابو (حاصل)	1 x	زبر
nikə, luastal	نيکه، لوستل	ə	زورگی
درج دُخای دینو ولو دپاره دالاندی علامه منل سوپا ده:			
Krotá	کوتبه	،	خج

احتیاطی: ت (θ)، ح (h)، ذ (ḍ)، ص (s̄)،
 ض (z̄)، ط (t̄)، ظ (z̄)، ع (ʕ)، ف (f)،
 ق (q)، ʕ (ʕ)، معدوله واو (w̄)، جری (w̄)، انگلیسی (v)
 اوردوسی (B) په (v) .

د فونیمیکی الفبی احتیاطی توری

د پښتو ژبې د فونیمیکی الفبې د جدول په پانې کې دا احتیاطی
 په نامه ځینې توري لیکل سوي دي. د ژبنيو مسالو په علمي
 څېړنو کې د دې تورو لیکلو ته ضرورت لیدل کېږي. په
 همدې اساس د پښتو ژبې د فونیمیکی الفبې د جدول په پای کې

سوی دی.

کرو غواروچی ددخیلو عربی کلمو، لکه: { ثواب، حوض،
ذکاءوت، صبر، ضرر، طالب، ظالم } اصلی عربی تلفظ
اوددغو کلمو پسننو تلفظ سره مقایسه کریو، نو دمقایسه
دیانه مجبور یوچی دیورتنیو کلمو اصلی تلفظ دافادی دپاره
هم په فونیمیکی الفبې کې تاکلی توری ولرو. اوس به دلته
دمثال په ډول دیورتنیو کلمو پسننو او اصلی عربی تلفظونه
په مقایسه کې ډول په فونیمیکی الفبې سره ولیکو:

په لیک کې	اصلی عربی تلفظ	په پسننو تلفظ
ثواب	/θawāb/	/ sawāb/
حوض	/hawz/	/hawz/
ذکاءوت	/dākāwat/	/zakāwāt/
صبر	/sabr/	/sābər/
ضرر	/zarar/	/zarār/
طالب	/tālib/	/tālīb/
ظالم	/zālm/	/zālm/

هدانگه نوراحتياطي توري هم ددي مقصد دپاره ليكل
سوي دي. د / ع ، ف ، ق / مفصله شرحه د (فونيميكه
الفبي او دخيلي عربي كلپه) تر عنوان لاندني راغلي ده.

فونيميكه الفبي او دخيلي عربي كلبي

پښتو ژبي په من وحي الفبي كې لس داسي توري
سته چي په دخيلو عربي كلو كې راځي. دغه
لس توري په عربي ژبه كې د خاصو عربي
رغونو دپاره ټاكل سوي دي. كه څه هم دغه
لس توري په هغو كلو كې چي پښتو ژبي ته داخلي
سوي او اوس په پښتو ژبه كې مستعملي دي، ليكل كېږي،
خو پښتانه يې د عربو په شان نه تلفظ كوي. دغه لس توري دا دي:
ث ، ح ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، ف ، ق .
ددغو پورتنيو تورو د جملې څخه، چي په عربي دخيلو كلو
كې استعمالېږي او د عربي ژبي د خاصو رغونو مانا يندگي كوي،

اووہیچا دیسنتوژ نیجی د بن غیر جوہ بنتا پراساس پہ مقنن
دول تلفظ کیری.

اووہ توری دای: ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ.
مثالونہ یچا لاندی شمول کیری:

پستو تلفظ	عربی تلفظ	پہلیکے
/ sābīt /	/ eābīt /	ثابت
/ hāsīl /	/ hāsīl /	حاصل
/ zakī /	/ dākī /	ذکی
/ sādīq /	/ sādīq /	صادق
/ zasīf /	/ zasīf /	ضعیف
/ tāqāt /	/ tāqāt /	طاقت
/ zarfiyāt /	/ zarfiyat /	ظرفیت
/ s /	/ e, s /	ث، ص
/ z /	/ d, z, z̄ /	ذ، ض، ظ
/ h /	/ h /	ح
/ t /	/ t /	ط

مگر د {ع، ف، ق} تورو د تلفظ په برخه کي بيا خبره
بل ډول ده.

ع / ۹ / دخيل کانسونښت دی چي په عربي دخيلو
کلمو کي راځي. په لياکي {ع} ليکل کيږي. چيني
پښتانه يچا عربي ته ورته د / ع / په ډول تلفظ کوي.

عادت / *sādāt* /

وعده / *wasdā* /

عسکر / *saskār* /

مگر چيني پښتانه يچا د وينا په وخت کي بيخي حذفوي
اوپوازي په هغو واوونو اکتفا کوي چي تر / ع / وروسته
ياد مخدر اغلي وي. د حذفولو طريقه يچي په دې ډول ده:

(۱) که چيري د دخيلو عربي کلمو د سپلايو نو په سر کي
/ ع / وي نو په وينا کي دغه / ع / له منځه ځي او
پوازي ^{منځه} اول څخه شروع کيږي چي په سپلاب کي تر
/ ع / وروسته اغلي وي، يعنې په سپلاب کي دهغه
اول څخه شروع کيږي چي تر / ع / وروسته موقعيت لري

		مثالونہ یی دادی :
حذف سوی لنبو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیک کے
/ādāt /	/sādāt /	عادت
/ājīl /	/sājīl /	عاجل
/ibādāt /	/sibādāt /	عبادت
/askār /	/saskār	عسکر

(۲) کہ چیری دعربی دخیلو کلمو دسپلا بونو پیدای
 کی / ع / وی نو پید وینا کی دغد / ع / له منخجی اوسپلاب
 پد هغد واول سن پای تدر سینی چی تر / ع / دمنخداغلی وی
 مثالونہ یی دادی :

		مثالونہ یی دادی :
حذف سوی لنبو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیک کے
/mawzō /	/mawzōs /	موضوع
/šurō /	/šuros /	شروع
/istimāl /	/istismāl /	استعمال
/widā /	/widās /	وداع

ف / f / دخیل کانسونپنت دکیچی پد عربی دخیلو کلمو کی

راڻي. حُيني پڻستانه پي ڊ / پ / او حُيني پي د عربي تلفظ

په ډول / ف / وايي. مثالونډي ډاډي:

فرمان / *farmān* /

فاصله / *fāsilā* /

فکر / *fīkar* /

صفت / *sifāt* /

ق / *q* / يو دخيل فونيم ډي چي په عربي دخيلو

کي راڻي. حُيني پڻستانه پي ډ / ک / او حُيني پي تقريباً د

عربي تلفظ په ډول / ق / وايي. مثالونډي ډاډي:

قانون / *qānūn* /

قاموس / *qāmūs* /

حقايق / *haqāyiq* /

د پورتنی لنډي يادوني تخه ډي چي ته سپړو چي:

(۱) د عربي ژبي ټولي هغه دخيلي کلي چي اوس په پښتو

ژبه کي استعمال يږي او په لیک کي دغه ټوري { ث ، ح ، ذ

ص ، ض ، ط ، ظ } پکښي راڻي د فونيم کي الفبي په ډاډي

تو دوسره يې ليکوي چې د دغو عربي توو و پښتو تلفظ څرگند کړي

/sābīt/ ثابت

/sādīq/ صادق

/zakī/ ذکي

/zarūrāt/ ضرورت

/zālīm/ ظالم

/tāqāt/ طاقت

/hāl/ حال

(٢) /ق/ او /ف/ د پښتو ژبې دوه دخيل فونيمونه دي. دغه فونيمونه په دخيلو عربي کلمو کې چې په پښتو ژبه کې استعمال يې د اکثر و باسو او پښتنو دخو عربي ته ورته تلفظ کېږي. په همدې اساس هم په پښتو قاموسونو کې (د دخيلو عربي کلمو د تلفظونو په برخه کې) او هم په فونيمیکي الفبې کې دغه پوټي عربي توو يې په هغولا تيني توو سره ليکوي چې د عربي تلفظونو څرگندولو دپاره تا کله سوي بلکه:

/qāmūs/ قاموس

/qawl /	قول
/qalām /	قلم
/haq /	حق
/haqāyiq /	حقایق
/farq /	فرق
/farsi /	فرسی
/faysalā /	فیصلہ
/falsafā /	فلسفہ
/fāyda /	فائدہ
/farmān /	فرمان
/sifāt /	صفت

هغه دخيلو جي ڪلپي ڇڏي ڏيڻ تي ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي
 بدلي ڪري اواوس ۾ پڻ پڻ ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي (مفغن)
 ڊول استعمال ڪري ڊول تي قاعدن جي ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي
 ڊ مثال ۾ ڊول، ڊ {ڪميس، وخت} ڪلپي جي اوس
 ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي

اصلي عزني ليکلي شڪاونه بي { قميص، وقت } دي.
 ڪه چيري به قاموسونو کي ددي ڊول ڪلمو تلفظ لیکو
 او يا غوار وچي ڊا ڊول ڪلمي به فونيميڪي الفبي وليکو، نو
 داسي به بي لیکو :

ڪميس /Kamis/

وخت /waxt/

په پڻتوڙ به کي داسي نوري مفعلي ڪلمي سترچي اوس
 په ليک اولوست کي يوازي په مفعن شکل مستعملي دي، لکه:

اديره /adirá/ ✓

اورته /auráta/

اوداسي نوري ...

(۳) / ع / دپڻتوڙ بي يودخيل فونيم دي. دغه فونيم به
 دخيلو عزني ڪلمو کي چي به پڻتوڙ به کي استعمال ٿي، ڊاڪٽرو
 باسواد وپڻتوڙ خوا دڪلمو به زياتر وپر خو کي سترچي ته
 ورته تلفظ ڪيري. به همدې اساس هم به پڻتوڙ قاموسونو
 کي (دخيلو ڪلمو دتلفظونو به برخري) اوهم به فونيميڪي الفبي کي

دغځ پورتنی توری په هغه لاکه تیني توری سره لیکوچي دغځي
تلفظ دڅرگندولو دپاره تا کله کل سوی دی، لکه :

عادت / *sādāt* /

عبادت / *sbādāt* /

وعدده / *wasdā* /

استعمال / *stismāl* /

د / ع / فونیم چې دکلمو په پای کی راغلی وي، کڅه

هم په اوسني مروج لیک کی لیکل کیږي، خو په زیاترو

مواردو کی نه تلفظ کیږي. په همدې اساس هم په پښتو

قاموسونو کی (د دخیلو غځي کلمو د تلفظ په برخه کی) او هم په

فونیمیکي الفبې کی دغځ توری تلفظ نه لیکو، لکه :

موضوع / *mawzó* /

شروع / *šuró* /

اجتماع / *jtjmā* /

وداع / *wrdā* /

اوداسي نور ...

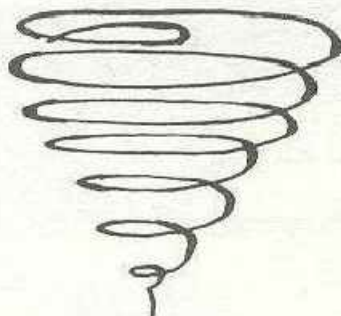
د پورتني (فونيمیکه الفبې او دخيالي عربي کلمې) بحث
په نتيجې کې د پښتو ژبې د بشپړې فونيمیکې الفبې توپر
په دې ډول ټاکل کېږي:

		مَجْمُولُ تَوِي	د فونيمیکې الفبې تَوِي
<i>sar, atál, špa</i>	س، اتل، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ویاړ، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>paštó</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	توډ	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>sābít</i>	ثابت	<i>s</i>	ث
<i>jor</i>	جورد	<i>j</i>	ج
<i>čākú</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دفتویمیکه الفبائی	معمول تواری
jāy	جای	j	ج
cok	خوک	c	خ
hāsīl	حاصل	* h	ح
xor	خورد	x	خ
dod	دود	d	د
der	دیر	d	د
zaki	ذکی	z	ذ
rap	رپ	r	ر
rūd	روند	r	ر
zor	زور	z	ز
žwənd	ژوند	ž	ژ
zağ	زغ	z	ز
sam	سم	s	س
šlūmbé	شلوبی	š	ش
sāoślay	سناغلی	s	س

		د فونمیکي الفبوتوري	معمول توري
<i>sādīq</i>	صادق	s	ص
<i>zarār</i>	ضرر	z	ض
<i>tāqāt</i>	طاقت	t	ط
<i>zālim</i>	ظالم	z	ظ
<i>sādāt, wasdā, mawzō</i>	عادت، وعدن، ضوچ	ʿ	ع
<i>ġemáy</i>	غمی	ġ ɣ	ع
<i>fāsílá</i>	فاصله	f	فا
<i>qānūn</i>	قانون	q	قا
<i>kār</i>	کار	k	کا
<i>gad</i>	گد	g	گا
<i>lās</i>	لاس	l	لا
<i>mor</i>	مور	m	ما
<i>nən</i>	نن	n	نا
<i>maná</i>	منه	n	نا
<i>wādá, žarawál</i>	واده، ژرون	w	وا

		دَفَنِيكِي الْفِي تَوِي	مَعُولُ تَوِي
<i>har, sahār</i>	حر، سهار	h	ه
<i>yor, wyār, melmaslyā</i>	يور، ويار، ميلمستيا	y	ي
<i>kor, obā</i>	كور، اوبه	o	و
<i>sūr</i>	سور	ū	و
<i>sur</i>	سُر (پستوي کے)	x u	پينس
<i>ibrā, imzā</i>	ابره، امضا	x 1	زبر
<i>wir</i>	وير	i	ي
<i>ter, masté</i>	تبر، مستي	e	پا
<i>sarāy</i>	سري	ay	ی
<i>helāy</i>	هپلاي	əy	ی
<i>nikā, zra</i>	نيکه، زره	ə	نورکے

دعوت و عهد بر خه

په دې برخه کې پښتو ژبې د فوډميکي
الفېبې د زده کړې د پاره يو خوشه وړه
اولنډی هم په اوښي مروج ليک
او هم په نو ايسميکې الفېبې سره ليکل سوړي.

دکوهستان شفق

da Kohestān šafāq

هندوش پر سربې دي
که اسمان سره کناره ده

hendūkūš pār sar lambé di
kə asmān sra kenārā da

دکوم سوي زرگي آه دي
ياروينو فواره ده

da kūm sáwi zirgí-āh day
yā da winū fawārā da

که چلگيز دهم توره
چی له تيگي را بنکاره ده

دکوهستان شفق

Kə čangéz də sásər túra
čì lə téki rāškārā da

یا خو بل د مینی اور دی
د فلک پر پئی سوی کور دی

yā xū bal də mīni or day
də falāk pre séway kor day

د سکندر د وخت شهید دی
چسرت گوری بگرام ته

də skandār də waxt šahīd day
pə hasrāt gūri bagrām tə

یا لبوال روح دعا شق دی
چی درجی دیار سلام ته

yā lewāl roh də sāsūq day
čì wərjī də yar salām tə

یا وال د سرد شرابو
چی تو میز بی یو جام ته

yā wālā da sro šarābū

či tūyizi yawá jām ta

دا میدان د کمر بلا دی

که سالو سور د لیلادی

dā maydān da karbalā day

kā sālū sūr da laylā day

دا زرگی د آسمان و چاود

که کینه د دپلوانه د

dā zirgāy da asmān wāčāwo

kā sinā da dewārā da

یا ساقی له لاره بنکته

چپه سوې پیمان د

yā sāqī la lāsá škōta

čapā sōwe paymānā da

او که دس د عبرت لیک دی

بنه زنجینه افان د

aw ka dars da sibrát lik day
sə rangina afsāná da

موب تہ یادہ جا نبازی کری
د نیکو نو سر بازی کری

mūz ta yāda jānbāzī kṛi
da nikhūnū sarbāzī kṛi

د مؤمن د زدہ پ دینو
شیرینو سو کری لاس دی

da momín da zra pə winū
širinó sūr káray lās day

کہ کفن ، شہیدانو
پرستو نیولی پاس دی

ka kafán da šahidānū
parištó niwálay pās day

یا دنیا کی خو نریزی دہ
پر افق پی انعکاس دی

yā dunyā ki xūnrizi da
pər ofūq ye insikās day

یہ ، شفق ، کوہستان دی
را چا پپرہ پر آسمان دی

ya, šafāq da kohestān day
rāčāpéra pər asmān day

دی شفق کی ستوری شکاری
کہ صدف دی سرہ دیاب کی

de šafāq ki stūri škāri
ka sadāf di srə daryāb ki

یا حس زدہ ، شاعر دی
چی ددوب سوی پہ خوناب کی

yā hasās srə da šasīr day
či dūb səway pə xūnāb ki

یا یتیم دی او بنگی خا ختی
دی ہر پسر پدب کی

yā yatīm day ūski cācē
dāde dāhar pā selāb ki

که سپین غائب دی خُلبه کی
دمجوبی پسره خو له کی

ka spin gās di jāledā ki
dā mahbūbi pā sra ocula ki

دا پر غونو اوریج نه ده
دود سو جگ له کوهستانه

dā pā grūnū oryāj nā dā
dūd sū jāg la kōhestāna

یا سپری پانی تاریخ دی
چی قصی کمری له بامیان

yā speré pāni tārix day
či qasé kīri la bāmyāna

یا خوگرد زموږ پښو دی

چی باج خلی له آسمانه

yā xū garō zumūz də pso day
či baj áxli la asmāna

داچی شنی د کی و لی دی
دا سمان د مخ خو لی دی

dā či šne dāki walé di
də asmān də mæx xwle di

لنسی

تہ بختوری سوداگرہ
چی مر غاری خرخوی شہری خالونا

tə baxtawār ye sawdāgāra
či marǧalāri xarcawé šmeré xālūna

ما داسمان سپینہ سپونہ کی

چی دجانان پر کیری تل ولاں یلہ

mā də asmān spīna spozmāy ke

či də jānān par kirāy tæl walāra yāna

سپيني ڪوتڙي ڪندڙ والڃي سي
زما يا دين جي دڪين دي بند شالو
spini kote di kandwale si
zmā yādizi da kizdāy ʔa šamālūna
ڪردين ڪري گود رتہ راسہ
ڙ بہ منگی پہ لپو ورو- ورو پڳو
ka didān kre gūdār ta rāsa
za ba mangāy pa lōpū wrō-wrō ʔa kawāma
گود رتہ راسہ
يو شپہ بہ دي پہ بند ڙ و ويٺو
gūdār ta jam rāpasé rāsa
yawā šebā ba di pa ʔa zra wawināma
خولہ بہ دخلی پہ رضا درکم
منگی مي ولي بنوروي لندہ دي کمرہ
xcwla ba ʔa xcday pa razā dār kam
mangāy mi wāli sorawé landā di kūrāma

خومره به بنه وي

cúmra bæ şə wi

چې په سپين مخ دې زلفې خورې وي
سترگې دې تورې شونډې لاسې وي

če pə spin məx de zəffe xwaré wi

stárge de tóre šúnde de sre wi

زه يم او ته يې ناز و نخرې وي

خومره به بنه وي، خومره به بنه وي

zə yəm aw tə ye nāzo naxré wi

cúmra bæ şə wi, cúmra bæ şə wi

چې زه حيا کړم او ته شوخي کړې

زه جرئت نه کړم خو ته مستي کړې

če zə hāyá Kṛəm aw tə šoxí Kṛe

zə jurát nə Kṛəm xu tə mastí Kṛe

شې مهربانه او دلداري کرې
خومر به بندوي ، خومر به بندوي

še mehrabāna aw deldāri Kṛe

cúmra bæ šə wi, cúmra bæ šə wi

چې مې حياشي لېر غوندي لري
زه درنې دې شم ته وايې لري

če me hayā šī laṣ ḡūnde lāre

zə dər nezdé šəm tə wāye lāre

زه ته شروع کړم. د عشق سندارې
خومر به بندوي ، خومر به بندوي

dər tə šuró Kṛəm də sīšq sandāre

cúmra bæ šə wi, cúmra bæ šə wi

چې ستا پدغا به وي امپلونه
زه دې وړېل کې ښه دمه گلونه

če stā pə ḡāra wi amelūna

zə de warbāl ke zdāma gulūna

ته راته وايي دزره حالونه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə rāta wāye də zrə hālūn a
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چي درته وایم په مایي گرانه

له ټول عالمه له درست جهاننه

če darta wāyem pə mā ye grāna
lə ʔol sālāma lə drəst ja hāna

ته وايي نه يم دومره ارزانه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə wāye nə yəm dūmra arzāna
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چي شم بپخوده او هرڅه وایم

د پوره دي زيات له حده ستايم

če šəm bexúda aw hārca wāyem
déra de zyāta lə háda stāyem

ته راته واي چي زه خوستايم
خومره به بندروي، خومره به بندروي

ta rāta wāye če zə xū stāyām
cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

لنبي

دنجلی تي ترمي لاس وروډ

دغرخنی په خپي يې وو هل توپونه

da njaláy ti ta mi lās wāruwār

da ġarcanáy pa cer ye wāwa hal topūna

دنجلی درې شپه مزه کړي

تنگي پايڅي زړي پښې ولږگامون

da njaláy dre šāya mazá k̄ri

tāngi pāyčé žrī paṇé wāró ġāmūna

چي خوله مي خودې صرفه پرې کړه

شکره نه ده چي په تول به که سينه

či xwla mi xwre sarfá pre mákwa
šakára náda či pa tol ba káma sína

سبابه بیاکدی بارینی

ددبنت گلان به ستالنه بویوینه

sabá ba byā kádi bārízē

da dašt gulán ba stā lamána būyawína

چی دوصال دپیالو وپش و

زه په خنخیر د خیل قسمت تری و مه

či da wisál da pyālō weš wū

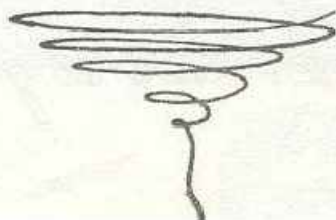
za pa jānjír da xpal qasmát tarále wáma

که دی دیدن زما په کاری

سپوڼی ته گوره زه پر بام ولاړه یمه

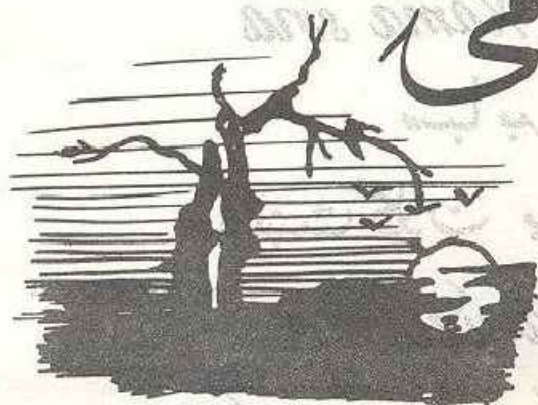
ká di didán zumá pa kār wi

spozmáý ta góra za par bām walára yáma

Spozmaý

سپوڙمى

د آسمان لويه دنيا كې
تر سپوږمى ښكلې پيا

*Da asmān lōya dunyā kī
ta spozmaý skwale zebā ye*

رنگ الوقي گونډرډره
تر وښتلي پږرډه چاي

*rang alwūte gūnā zārda
ta wistāle pā zra čā ye*

جورده مانډي غمجنه
خوځدي نستر يک تنه ياي

*Jōra mā gūndi ġamjāna
cok di nāsta yak tanhā ye*

داترو وایله مینین
خرد سوئی نازینین

rāta wāwāya la mīnīn
ca dar sāwi nāzanīnīn

لاهلانده سره بنورین
په شپه هر جای کی ولارین

lālahānda sarā sōre

pa špa har jāy ki walāra

محبت یو په زریه سوی
داسره کبینه سوی دواره

muhabāt yū pa zra sāwi

rāsa ksenū sarā dawāra

زه به تاته زرگی تش کرم
تدروماته لاس تر غاره

za ba tāta zirgāy taš kram

ta wamāta lās tar gāra

غرميني به نيمي كرو
پريوازي سومر ژاره

ġam da mīni ba nimāy krū
Pa yawāzi sar mazāra

بنايستري چا گلای يې
داسمان پېغله خجلی يې

sāyistā ye gulāy ye

da asmān pēgla rjalāy ye

لکراوس چي يې چواهم
د مينو هر خای ملر وې

lāka as ci ye paxwā ham

da mayānū hārfāy mla we

خوار عینون که پيسارا و
تر ميسر و رسره وې

xwān majrūn ka par sārā wū

ta ham sāma wār sarā we

دشیرینی حال دی ولید

دفرہار پنم کی تروی

da širīni hāl di wālid

da farhād pa ġam ki ta we

چی بہ راز مینی خپور

دھند مجلس دیوے

či ba rāz da mīni xpor wū

da haġā majlās dewā we

مقتولان عشق لیدل تا

پرور۔ دردی پڑتا

maqtulān da sišq lidāl tā

pa wro wro ba pre žarāl tā

وفادارہ معشوقی

دعاشق دردی توتی

wafādāra masšūqā ye

da sāsūq da zra totā ye

لنسی

طالب خدای که به طای
پر کتاب پروت پی یادوی شنکی خالونه

taléba xodāy kha ba mulā se
par Kitāb prot ye yādawé šinkī xālūna
طالب روزی که کتابت

ستاد کتاب ترا شود پردی ز ما خالونه
tāléba rūnd se Kitāb kat kha
stā da Kitāb tar hāšó der di zmā xālūna

داسه دغان نوکی پر پرده
نوکی ز ماته سپینه خوله به د کومه

rāsa da xān nokarī prézda
nokār zumā sa spīna xwla ba dar kaxāma

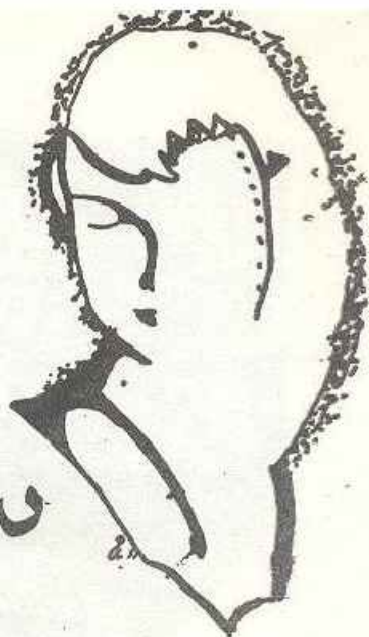
تینگ می مه نینه په غمبز لکړې
سبا په بوی د لونگیږ د حنښه حینه

tinga me ma nisá pa ġez ki
sabá ba būy da lawangin dar cáxa jina

خلک په چول لکړي تال کيږي
زه د شنه تر سيني لاندې تالا سومه

xálati pa čol ki tála kizi
za da ášná tar siné lāndi tála swáma

يو وار تینگ په غمبز را
چی د تهر روپی درگدی و دی کومه
yaw wāri tinga pa ġez rāsa
či da tatār rūpáy di ġādi wādi kīwāma

ساقی آغوش

ساقی چراتہ کاسہ نیمہ شراب لری کہ نہ؟
پہ خواکبندی چراتہ چنگ ویا بابلن کفر؟

sāqī čarta kāsá nīma šarāb laré ka na?

pa xwā kse čarta čāngū yā rabāb laré ka na?

ثواب دزاهدانوملایانو شر نصیب
رند انوتہ رنگیر خونک عذاب لری کفر؟

sawāb da zāhadānū mulāyānū ša nasīb

rindānū ta rangīn gūnde sawāb laré ka na?

مسبحہ! دامہ چچا تہ مریار خوبے
دارو چرتہ دسویاز راکبابلن کفر نہ؟

masīha, dā manāma če ta māri rağawé

dārū čarta da sāwi zra kabāb laré ka na?

چي مستو تو مباح کاندي ڀر ميون ميبيدل
اوسر وايه ملاحان لايچ ڪتاب لرن ڪرند؟

če mástú to mabáh Kāndi ڀa máyú lambeḍál
as uēya mulājāna če Katab lare Ka na?

راغلي ڀر داخيل دنيا ڪي لاهو ڪوم
ديخ ڪم ڪي خرقه لاهي شراب لرن ڪرند؟

rāḡāley yam. ḍā xpāla ḍunyāgāy lāhū Kawām

de xum Kse ca qatrā nima šarāb, lare Kana?

دگن جي عزتي ده اوچي شوندي ڊگمل
راواروه ساقي خرمي ناب لرن ڪرند؟

ḍa xum be szatí ḍa uče šūṇḍe ḍa ajmāl

rēwāḡāna sāqí ca may nāb lare Ka na?

Σποζμάγυ Σπιονί

Σπιονί μί δλορ ροζορ πασε σποϊπέ σποϊπέ
σπινε ρναπε λοϊο ρσποχορ πε χορ πε

spozmágy da lwáru ġro da pása swayeda swayeda
spina ranā pa luyū dásto awaredá awaredá

ωζμί ρκλωλε ετρο νοσί
σπί ρσπινολε אזο νοσί

wazmé da gúlū la satrúnū sará
špe da španó la āwāzúnū sará

νσπί ρμίολε ζαμο νοσί
ζμαπε λα σοκσπί χνίι ωνε ρκνα εχολ
τοβε ωε ματε

našé da máyo la jāmúnū sará

zmā pa lāsó kse janjirúna da guná ačawál
tobá wa máta

زه دانشي له پيچي تابه او شتم او شتم
دادمچلو له گرميو تاو پد تاو پده

za da našé la pičo tába awustám awustám

dā da mačáko la garmáyū tāwedá tāwedá

ماله عصيان او گنا هولونوسوه

دي له مستي او هوسونوسوه

mā la sasyan aw gunāhūnū sará

de la mastáy aw hawasūnū sará

ساقی له دکو گیل سونوسوه

لاخي دميني دوف او د مستي کولي

خیاویده وه

sāqí la dákū gilāsūnū sará

lāfe da míne da wafá aw da mastáy kawále

hayá widá wa

Σ ۵۰

دائستی کی زوالہ غیبی زنگیدہ زنگیدہ

زہ پہ ہو س اور پہ گناہ کی دویدم دویدم

dā pa mastāy ki zmā la ġīze rangedā rangedā

za pa hawās aw pa ġunā ki dūbedām dūbedām

لہ تجی یو تجی یو ام ماؤنوسی

لہ سبکو سبکو عند ابو لوسی

la tázyū tázyū armānūnū sará

la škúlū škúlū sazābūnū sará

د زلمیتوب لہ کراؤنوسی

د سبکو وون زنادستی پردہ و خیلہ

میندر سواستوہ

da zalmitób la karāwūnū sará

da sabāwūn ranā da satar pardā wácirala

mína ruswá šwa

مش mahšar

مشخرد را خد محشردی عکله سوچی اسمان سوچی
خم له اونه سون چوی پیاله سوچی مستان سوچی

šáyxá márxájá mahšár day mjáka swáji asmán swáji
xum la óra sará čáwi pyálá swáji mastán swáji

دسکرتو مجرونه د سینو گراب ته لوی پیری
په د وین خکی پای کو بی ده خپه سوچی توفان سوچی

da skarwátū majmarūna da sinó gardáb ta lwíz i
pa dozáax kú pāykóbí da capá swáji tofán swáji

د سوماله خمه اخلی د جمشید په جام جامونه
د زردشت لخوا د واریست خرقه پوشر زاهدان سوچی

da somá la xúma áxli da jamšéd pa jam jamūna
da zardāšt lahad or wāxist xarqapōš zahīdān swáji

مهارت د عمر غواري په مجلسي و رگه يدي
ديچور نندا نوخاي دي سست مذهب اوليان سوجي

mahārāt da sūmar ġwārī pa majlās čī wargadīzi
da paxó mindānū jāy day sust mazháb aw imān swāji

بدستي ده هيا هو دي تونې سر پر سر ماتېرې
چيغي وړغلي عراب ته توبه سوجي شينخان سوجي

badmasti da hayāhūy day tobé sar par sar mātizī
čigi wārgle mīkrāb ta tobá swāji šayacān swāji

دامسلك دخرابات دي په هر خم كي خرابه دي
حريفان پكېني غرقيري ساقې سوجي نندان سوجي

dā maslāk da xarābāt day pa har xam ki xarābāyedi
harifān pakšé ġarqīzi sāqī swāji mindān swāji

دمطرب شهبان په لاس دي احساس نغبرې سره كړه
عقل فكر اور اخيستي اپلاتون اولقان سوجي

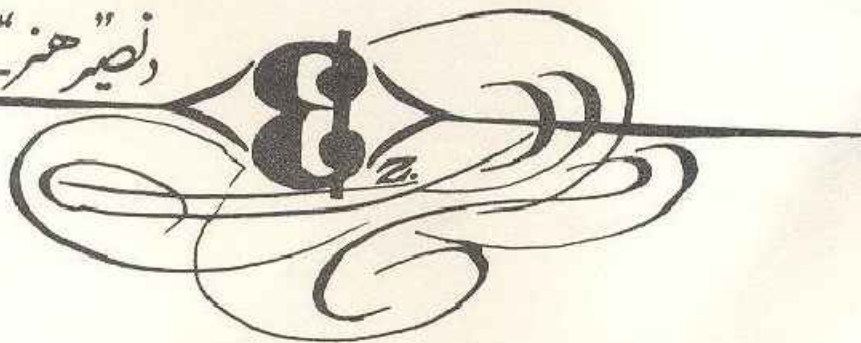
da mutrib šahbāz pa lās day da ihsās naġmāye sra kra
sāqal fikar or axīstay aptātūn aw luqmān swāji

عقل لاره وركه كړې د جنون نځير چې ته لويږ چې
د مجنون فكر سلطان دى دانا سوچي نادان سوچي

sāqal lāra wrākka kāre da junūn ġīzi ta lwīzi
da majnūn fikir sultān day dānā swāji nādān swāji

پاکی

د نصير هنر - پښتون په خط

دكتور عبدالحكيم هلالى
دكتور مؤلف

DR. ABDUL HAKIM HELALI

PASHTO PHONEMIC

ALPHABET

Pashto Academy

KABUL, 1976

Government Printing House

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**